

DOI 10.31651/2524-2660-2020-2-253-258

ORCID 0000-0002-4783-995X

ЛИТВИНЕНКО Яна Олександрівна,

кандидатка філологічних наук, викладачка кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту,
КЗ «Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

e-mail: yana_li@ukr.net

УДК 373.5.016:811.161.2]:82.161.2*282(045)

ДІАЛЕКТНІ ТЕКСТИ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті обґрунтовано доцільність текстоцентричного підходу в мовній освіті учнів старших класів; виявлено дидактичний потенціал діалектних текстів; розкрито особливості використання зразків народного мовлення при вивченні рідної мови; наголошено на виховній функції таких текстів. Запропоновано перелік збірників діалектних текстів з різних регіонів України та опубліковано тексти, записані автором у східнополіських говірках, якими можна послуговуватися на уроках української мови як навчальним ресурсом.

Ключові слова: мовна освіта; учні старшої школи; текстоцентричний підхід; текст; діалектний дискурс; етнічна самосвідомість.

Постановка проблеми. Сучасний учень – людина, яка має власну думку і здатна її висловлювати, може реагувати на соціальні та культурні явища, змінювати навколишній світ. Важливим у цих процесах є вміння обґрунтовувати й транслювати своє бачення, відстоювати власну позицію, конкурувати з іншими або утворювати колаборації задля досягнення спільної мети. Одним із чинників успішної реалізації цього є володіння державною мовою, формування комунікативних навичок, що закладаються в сім'ї, а потім розвиваються у дошкільних і загальноосвітніх навчальних

закладах, де акцент робиться на вмінні усно й письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів) [1, с. 11]. Такі вимоги до спілкування державною мовою зумовлюють модернізацію змісту освіти. У чинних законодавчих документах і програмах з української мови наголошено, що розвиток комунікативних навичок учнів успішно здійснюється завдяки текстоцентризмові як одному із провідних підходів до вивчення рідної мови й літератури. Водночас на уроках використанню текстів як навчального ресурсу приділяється недостатньо уваги (за винятком уроків розвитку зв'язного мовлення). Значимо, що йдеться переважно про навчання з використанням художніх текстів. Разом із тим недооціненим залишається дидактичний потенціал діалектних текстів, адже зразки живого мовлення містять не лише мовний матеріал, але й народні знання та інформацію про звичаї, менталітет, картину світу діалектоносіїв тощо. Ці факти зумовлюють актуальність проблеми використання діалектного дискурсу як навчального ресурсу.

Мета статті – дослідити особливості використання діалектного тексту у вивченні української мови; ввести у науковий обіг зразки живого народного мовлення, що містять дидактичний і виховний потенціал.

Виклад основного матеріалу дослідження. Текст є одним із інструментів навчання рідній мові та літератури. Текстотричний підхід обґрунтували у своїх працях Ф. Бацевич, Л. Варзацька, О. Павлик, М. Пентиліук, К. Плиско, Т. Симоненко, О. Семеліт та ін.

Лінгводидакти наголошують на ізоляваності, недосконалої мовних ілюстрацій у підручниках з української мови, стверджуючи, що «мовний матеріал для завдань у діючих підручниках нерідко підпорядкований теоретичним темам. Це створює стереотип сприймання і вимагає такого ж стереотипу відтворення» [2, с. 241]. Тоді як використання текстів сприяє системному вивченню мовних явищ, ознайомленню з ними в контексті.

Водночас науковці акцентують увагу не лише на ролі текстів у формуванні мовної особистості учнів, а й підкреслюють їхній виховний і розвивальний потенціал. Наприклад, С. Плиско зазначає, що на уроках української мови з опорою на зв'язний текст «учитель може якнайтісніше поєднувати навчання з вихованням у різних напрямках, а також активно впливати на розумовий розвиток дітей, домагаючись свідомого опанування ними знань, умінь і навичок з теми» [3, с. 2].

Діалектні тексти є надійним джерелом відомостей про особливості діалектного мовлення на всіх рівнях мовної системи, однак вони не лише представляють особливості мовлення жителів певних територій, а й концентрують в собі іншу цінну інформацію.

На важливості дослідження й фіксації діалектного мовлення, а також на науковому, дидактичному й виховному потенціалі діалектних текстів наголошують Г. Аркушин, Г. Гримашевич, П. Гриценко та ін.

Діалектний текст містить багатий мовний матеріал, використовуючи який на уроках української мови, можна вивчати лексику та особливості її функціонального навантаження, семантику та емоційне забарвлення слів, стійкі словосполучення, стилі мови, тощо. Проте діалектний дискурс є не лише джерелом власне лінгвістичних досліджень, зразки народного мовлення містять надійний фактаж для інших галузей знань: етнографії, історії, археології, етнопедagogіки тощо.

Текстотричний підхід до вивчення української мови із використанням зразків

живого народного мовлення може здійснюватися двома шляхами.

Найбільш поширений спосіб – це використання учителем заздалегідь підготовлених тестів із завданнями до них.

Учитель може добирати зразки народного мовлення в опублікованих раніше збірниках діалектних текстів, хрестоматіях, етнографічних нарисах, працях, присвячених дослідженню усної народної творчості (наприклад, збірниках народних казок, пісень тощо). У списку бібліографічних посилань подаємо покликання та такі джерела [4–15].

У статті презентовано унікальні тексти, записані автором у говірках Східного Полісся за спеціально укладеною програмою, які можна використовувати на уроках української мови та літератури відповідно до виучуваних тем. Ідеографічна сфера, яку охоплюють зразки народного мовлення, може стосуватися народного побуту, культури, народних ремесел, живої та неживої природи тощо. Ми обрали діалектні тексти про птахів і подаємо їх у фонетичній транскрипції, в основу якої покладено загальноприйнятту діалектологічну транскрипцію. Однак для зручності й уникнення переобтяження учнів додатковою інформацією (графічними знаками зокрема) учитель може використовувати орфографічний варіант текстів.

Варто зауважити, що послуговуючись діалектними текстами як навчальним матеріалом, учитель має підготувати учнів до їх сприйняття, адже діалекти відрізняються від літературної форми національної мови. Однак саме наявність цих відмінностей і виявлення їх можуть викликати додатковий інтерес і активізацію пізнавальної діяльності учнів.

Для прикладу порівняймо опис одного й того ж птаха (одуда) в науковій літературі й у діалектному дискурсі:

«Менший за голуба, з довгим, тонким, трохи загнутим донизу, дзьобом. На голові віялоподібний, рудий з чорними кінцями пер «чуб». Голова, шия, спина і низ тіла руді, а черево брудно-біле. Крила широкі, округлі, з білими смугами. Хвіст довгий, чорний, з білою смугою посередині ... В польоті добре помітні білі та чорні смуги крил, чорний з білою смугою хвіст та рудий «чуб» [16, с. 221];

y|dod |seliц':a kolo |nas'iki / v'in ŷ|rednij dl'a |nas'iki / v'in le|tit' / pa|z':aviŷ g|lotky / ŷ |ŷogo rot чи|malij / i ŷ's'a pa|boča pčela ko|torajа i|de na toї / po|pa|daie ŷo|mu / ŷo|mu ŷpe|da ne|ma / a |v'in ŷiŷi sabi|pajе / zbi|vaiе // a |sam_v'in kra|s'ivič / ш |чупчиком

кра|сав'ець // росц|в'етка там йак ў
ін'д'ейцоў / шче_й ш |чупником /
кра|савець' / |йа_ж_вам_ка|жу // а |запах
та|киї_спеце|ф'ічес'киї //

(с. Нехаївка Чернігівської області).

Крім того, що діалектні тексти здатні зацікавити учнів, активізувати їхню увагу, креативне мислення, послуговування ними на уроках української мови як навчальним ресурсом має такі переваги:

1. Діалектний дискурс є безперечним джерелом збагачення словникового запасу учнів, адже школярі можуть поповнювати свій лексикон новими словами, зокрема й вузьколокальними, що функціонують на певній території. Як стверджує Г. Петрович, «словникова робота, що побудована на зіставленні діалектних слів та їх літературних відповідників, є одним із найефективніших засобів збагачення, уточнення, активізації і розвитку мовлення школярів..., сприяє формуванню у школярів високої мовної ерудиції, знайомить учнів з особливостями історичного розвитку і духовної культури краю, розвиває пізнавальні інтереси, виховує у дітей шанобливе ставлення до мови дідів та прадідів, любов до рідного слова» [17, с. 172].

Робота з діалектними текстами надає учням й інші можливості. Інколи саме народне мовлення зберігає інформацію про слова, що знаходяться у щоденному вжитку школярів, але значення яких вони не можуть пояснити. Ідеться про лексеми, які втратили свою первинну мотивацію і зв'язок із твірною основою, тобто деетимологізовані. Семантику таких слів можна з'ясувати лише за допомогою контексту або в результаті роботи із діалектними та етимологічними словниками. Така дослідницька діяльність учнів неодмінно сприятиме не лише розвитку власне лінгвістичної, а й формуванню лексикографічної компетентності (тренуванню умінь і навичок роботи зі словниками різних типів).

2. Діалектний текст дозволяє опанувати мову на всіх рівнях мовної системи (навіть попри відмінності в діалектному й літературному варіантах національної мови, на чому вчитель має наголошувати). Зазначимо, що саме ілюстрація певної виучуваної теми не ізольованим мовним матеріалом, а зразками зв'язного мовлення водночас розвиває фонетичну, морфологічну, граматичну та інші компетенції учнів. Таких навчальних цілей можна досягти, добираючи доцільні завдання до текстів. Наприклад, під час опанування морфологічною нормою учням можна запропонувати таку комплексну вправу: у поданому тексті підкресліть дієслова, замініть діалектні слова

загальноживаними відповідниками, утворіть від них форми наказового способу 1 та 2 особи множини:

чорно|гузи_кажут' до по|ганого д|вору не
й|дут' / посе|л'айц':а у |доброму дво|р'і
// о|це прец|казу|ют'_вони / чорно|гузи /
йак|шо йа|кас' б'і|да у |ц'ому дво|р'і
с|лучиц':а / во|ни йте|чут' / з|начит' у|же
з|наї остер'і|гаїс'а / а|бо пожа|ру / а|бо
с|мерт'і // во|ни уй|дут' з дво|ру //

(с. Дубовий Гай Прилуцького району Чернігівської області);

3. Використання діалектних текстів сприяє підвищенню престижності володіння українською мовою й обізнаності в національній культурі. Той факт, що літературна мова давно втратила багато автентичних рис, а діалекти й досі зберігають їх, свідчить про архаїчність української мови й особливість її системи (порівняно з іншими слов'янськими) й може стати приводом для гордості й головним стимулом опанувати національну мову в народному й літературному її варіантах. Наприклад, сьогодні ще функціонують у східнополіських говірках реліктові елементи – дифтонги (сполучення двох голосних звуків, що вимовляються як один) іе, уи, уі, уо; це підтверджує текст, записаний у с. Красне Чернігівського району Чернігівської області:

ну то |кажут' гу|де // дак те|пер_же н'е^a
па|чуйеш // ка|л'ис' |це_й_же / йак на-
вес'н'і / шо у|же па|чнут' л'ис'|точки
зел'е|н'ет' дак ... / ка|л'ис' йа_ш та|койу
бу|л'а ма|л'ойу / дак |пидемо / так |тишо
|тишо |вечерам / |жаб'і |кумкайут' на
ба|л'от'і / кра|с'ієво / |чайки ки|гичут' / о
// а це нази|ваєц':а |дики |вуил' / |тик'і
|ууу // п|тичка та|ка / йо|го_так на-
зи|вайут' // йа ка|жу / ну ш|чо во|но
та|ке? // па|буде / па|буде / |тик'і |ууу
// да так к|р'ієрко / г|ромко //

4. Використання діалектного дискурсу сприяє засвоєнню знань не тільки з української мови, але й відомостей про народний побут, культуру, звичаї, традиції, світосприйняття українців, основ мовного етикету, культури поведінки тощо. Так, наприклад, зразок наведеного нижче тексту ілюструє виготовлення традиційних виробів із тіста, якими оздоблювали весільний коровай:

сол'о|вейчики л'і|пил'и // о|це_ш / ну йак?
// ота|ку на|прикл'ад ну ота|ка
ка|чул'очка |т'іста / о|тут наче чут' пе-
реш|чикнуте і так_о раз отак_о і
о|тутачки о|так гре|б'інчик і |з'обик / а
то|д'і дру|гу_туйу о|такочки об|вит' по

|шишці о|так об|вит' / по с|пин'ці / і
 нај|хрест о|так о|прида|вит' / і то|д'їє
 |ножиком о|так на к|рил'ці'ах р'їз|нут' і на
 х|востику // і сол'о|веїчик // а то|д'їє
 л'ї|пил'и коро|ваї / коро|ваї сад|жал'и /
 |вопшем на|л'їл'увал'и з|разу
 сол'о|веїчику ма|л'єн'ких о|це|так як йа
 ка|жу |т'їки ма|л'єсен'к'ї та|к'ї /
 ма|л'єн'ки сол'о|веїчки / гол'у|вочку
 та|ку / так / сол'о|веїчику
 на|л'їл'увал'и і од|ну |шишку / так /
 те|перечки у|же як на|л'їпил'и так
 ви|качу|ют' |т'їсто у х|ворм'ї / к|ругл'и
 |хорм'ї а|бо зуб|част'и / посе|редин'ї
 та|ку наче чу|чут' |дирочку |теїє / і
 |шишку ту|ди са|зали а то|д'їє роз-
 би|вал'и йаї|це / так / роско|л'очувал'и і
 |тійї сол'о|веїчки |ці'її їмо|чал'и і
 об|са|зувал'и вес' коро|ваї о|так
 сол'о|веїчками // мо|ї до по|ї|сот'н'ї |їх /
 до|вол'ї / а то|д'їє во|но пун|ходит'
 т|рошки / а то|д'їє |їже са|зали у н'їч / і
 це до |пар'ї |їх |робл'ат' / не два /
 мо|ї чо|тири / хто |ї ш'їс'т' / як |роду
 до|вол'ї / а то|д'ї не|чут' |шишки /
 |шишки о|д'ї:їл'но //

(с. Хибалівка Куликівського району
 Чернігівської області).

Усвідомлення старшокласниками само-
 бутнього характеру національної культури
 сприяє етнокультурному вихованню, фор-
 муванню й розвитку їхньої етнічної само-
 відомості.

Ще одним способом вивчення народної
 мови й використання її як навчального
 ресурсу є активізація й організація дослі-
 дницької діяльності учнів. З огляду на це,
 найбільш ефективними, на нашу думку,
 формами й методами роботи, що розвива-
 ють творчу активність учнів, є індивіду-
 альні та колективні проєкти, розігрування
 діалогів та інсценування діалектних текстів
 тощо.

Наприклад, старшокласникам можна
 запропонувати виконати проєкт із запису-
 вання діалектних текстів із подальшою їх
 обробкою й дослідженням. Спочатку треба
 визначитися з темою й переліком запитань
 для інформантів, зафіксувати текст на
 будь-який носій (диктофон, телефон, віде-
 окамеру), презентувати його в контексті
 визначених раніше завдань. Темі для уч-
 нівських проєктів можуть бути абсолютно
 різними: народні свята, страви, народні
 звичаї, розповіді про історичні події та ін.

Зауважимо, що така проєктна діяльність
 учнів може мати своє логічне продовження
 у функціонуванні секцій, гуртків, прове-
 денні факультативів і спецкурсів. Подібна
 робота школярів розвиває в них дослідни-

цькі навички, уміння самостійно збирати
 інформацію, сприяє розвитку критичного
 мислення, удосконалює вміння порівнюва-
 ти, аналізувати й узагальнювати мовні фа-
 кти.

Добираючи тексти, учитель має врахо-
 вувати вікові особливості учнів, а також
 дотримуватися низки інших вимог до ді-
 алектного дискурсу:

1) тест має містити інформацію з мовної
 теми, що вивчається;

2) текст має бути невеликим за обсягом,
 адже задовгий і складний для сприйняття
 зразок народного мовлення може стати на
 заваді концентрації учнів та деактивізува-
 ти їхню пізнавальну діяльність;

3) текст має бути цікавим; наявність у
 ньому захопливого сюжету чи невідомих
 учням фактів сприятиме підвищенню мо-
 тивації школярів до навчання.

Зазначимо, що вчитель може викорис-
 товувати тексти різних жанрів: як звичай-
 ний побутовий дискурс, так і зразки на-
 роднопоетичної творчості (казки, пісні,
 легенди тощо).

**Висновки й перспективи подальших
 досліджень.** Отже, текстоцентричний під-
 хід у навчанні українській мові дає учням
 можливість опанувати мовні факти не
 ізольовано, а в системі. Використання ді-
 алектних текстів як навчального ресурсу
 дозволяє розвивати мовленнєві вміння й
 навички школярів (наприклад, здатність
 аналізувати й створювати тексти різних
 стилів мовлення), підвищувати мотивацію
 до пізнавальної діяльності, активізувати
 самостійну роботу. Так, під час записуван-
 ня діалектного матеріалу учні вдосконалю-
 ють уміння вести діалог, ставити запитан-
 ня й збирати інформацію, аналізувати за-
 фіксований фактаж. Завдяки роботі зі зра-
 зками живого народного мовлення у стар-
 шокласників формується власне мовознав-
 ча й комунікативна компетентність. Крім
 цього, діалектний дискурс має великий
 виховний і розвивальний потенціал, адже
 ознайомлення із народними знаннями, ві-
 домостями про матеріальну й духовну ку-
 льтуру українців сприяє розвитку етніч-
 ної самосвідомості учнів.

Перспективу подальших досліджень
 вбачаємо у вивченні особливостей викори-
 стання діалектних текстів при вивченні
 інших предметів, наприклад на уроках
 української літератури, біології, історії
 України тощо, адже тексти можуть містити
 інформацію, яка, можливо, раніше не була
 оприлюднена (наприклад, факти з біогра-
 фії якогось письменника, дані про таксо-
 номію тварин тощо).

Список бібліографічних посилань

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець, О. Макаренко, О. Малахова, Т. Нанаєва, Г. Усатенко, П. Хобзей, Р. Шиян; за заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с.
2. Семеліт О. В. Текстотричний підхід у методиці викладання української мови як засіб формування комунікативної компетентності учнів. *Таврійський вісник освіти*, 2005. № 2 (50). Ч. 1. С. 237–245.
3. Плайско С. М. Технологія уроку української мови з опорою на зв'язний текст та її теоретичне обґрунтування. *Вивчаємо українську мову та літературу*, 2004. № 11. С. 2–4.
4. Аркушин Г. А. Голоси з Волинського Полісся: тексти. Луцьк, 2010. 542 с.
5. уковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів. Укл. Н. Руснак, Н. Гуйванюк, В. Бузинська. Чернівці, 2006. 384 с.
6. Говірки Західної Полтавщини. Збірник діалектних текстів (з додатком CD «Говірки Західної Полтавщини»). Упоряд. Г.І. Мартинова. Черкаси, 2012. 324 с.
7. Говірки історичної Уманщини та суміжних земель. Ред. Т.М. Тищенко. Умань, 2008. С. 81–246.
8. Говірки південно-західного наріччя української мови. Збірник текстів. Упоряд. Н.М. Глібчук. Львів, 2000. 156 с.
9. Говірки Південної Київщини. Збірник діалектних текстів (з додатком CD «Говірки Південної Київщини») / Упоряд. Г.І. Мартинова, З.М. Денисенко, Т.В. Щербина. Черкаси, 2008. 369 с.
10. Говірки Східної Слобожанщини: збірник діалектних текстів. Упоряд. В.В. Леснова. Луганськ. 2013. 304 с.
11. Говірки Черкащини. Збірник діалектних текстів (з додатком CD «Говірки Черкащини»). Упоряд. Г.І. Мартинова, Т.В. Щербина, А.А. Таран. Черкаси, 2013. 881 с.
12. Говірки Чорнобильської зони. Тексти. Упоряд. П.Ю. Гриценко, Н.П. Прилипко, О.А. Малахівська, А.А. Москаленко, А.Г. Анісімова, Ю.І. Бідношия, С.П. Гриценко, А.В. Дика, М.В. Поїстогова, А.В. Рябець. Київ, 1996. 358 с.
13. Гримашевич Г. Одяг і взуття Житомирщини в повір'ях та обрядах. *Діалектологічні студії. 9. Запозичення та інтерференція*. Львів, 2010. С. 564–579.
14. Старобільщина. Матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій. Упоряд. К.Д. Глуховцева, В.С. Курило, В.В. Леснова, О.А. Міхно, І.О. Ніколаєнко, З.С. Сікорська, В.О. Шевцова. Луганськ, 2000. 128 с.
15. Ястремська Т. Полювницьке пастухування Гуцульщини в текстах. Львів, 2008. С. 217–271.
16. Марисова І.В., Талпош В. С. Птахи України. Польовий визначник. Київ, 1984. 184 с.
17. Петрович Г. Проблема збагачення словника молодших школярів в умовах гірської школи. *Гірська школа українських Карпат*, 2018. № 18. С. 171–174.
18. Hrynevych, L., Elkin, O. et al. (2016). In M. Hryshchenko (Ed.). *New Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform*. Retrieved 01/05/2020, from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (in Ukr.).
19. Semelit, O.V. (2005). Text-centric approach in the methodology of the Ukrainian language teaching as a means of forming students' communicative competence. *Tauria Bulletin of Education*, 2 (50), 1: 237–245. (in Ukr.).
20. Plysko, S.M. (2004). Technology of the Ukrainian language lesson based on a coherent text and its theoretical justification. *We Study the Ukrainian Language and Literature*, 11: 2–4. (in Ukr.).
21. Lytvynenko, Ya.O. (2017). Microtexts as a source of studying the folk names of birds (on the material of Eastern Pollesian dialects). *Studies in dialectology. Materials and researches*, 1: 165–209. (in Ukr.).
22. Arkushin, G. L. (2010). Voices from Volyn Polissya: texts. Lutsk. (in Ukr.).
23. *Bukovyna dialects: a textbook of dialect texts* (2006). In N. Rusnak, N. Guyvanyuk, & V. Buzynska (Eds.). Chernivtsi. (in Ukr.).
24. *Dialects of Western Poltava region* (2012). Collection of dialect texts (with the addition of CD "Dialects of Western Poltava") In G.I. Martynova (Ed.). Cherkasy. [CD-ROM]. (in Ukr.).
25. *Dialects of historical Uman region and adjacent lands* (2008). In T.M. Tyshchenko (Ed.). Uman. (in Ukr.).
26. *Dialects of the south-western dialect of the Ukrainian language. Collection of texts* (2000). In N.M. Hlibchuk (Ed.). Lviv. (in Ukr.).
27. *Dialects of the Southern Kyiv Region* (2008). Collection of dialect texts (with the addition of the CD "Dialects of the Southern Kyiv Region"). In G.I. Martynova, Z.M. Denysenko, & T.V. Shcherbyna (Eds.). Cherkasy, 2008. [CD-ROM]. (in Ukr.).
28. *Dialects of Eastern Slobozhanshchyna: a collection of dialect texts* (2013). In V.V. Lesnova (Ed.). Luhansk. (in Ukr.).
29. *Dialects of Cherkasy region* (2013). Collection of dialect texts (with the addition of the CD "Dialects of Cherkashchyna"). In G. I. Martynova, T. V. Shcherbyna, & A.A. Taran (Eds.). Cherkasy, 2013. [CD-ROM]. (in Ukr.).
30. *Dialects of the Chornobyl zone. Texts* (1996). In P. Yu. Hrytsenko et al. (Eds.). Kyiv. (in Ukr.).
31. Hrymashevych, G. (2010). Clothe and footwear of Zhytomyr region in beliefs and rituals. *Dialectological studies. 9. Borrowing and interference*. Lviv, 564–579. (in Ukr.).
32. *Starobilshchyna. Materials of folklore and dialectological expeditions* (2000). In K.D. Hlukhovtseva et al (Eds.). Luhansk. (in Ukr.).
33. *Yastremska, T. (2008). Polynona's shepherding of the Hutsul region in the texts*. In T. Yastremska, *Traditional Hutsul shepherding*. Lviv, 217–271. (in Ukr.).
34. *Marysova, I.V., & Talposh, V.S. (1984). Birds of Ukraine. Field determinant*. Kyiv. (in Ukr.).
35. *Petrovych, H. (2018). The problem of enriching the vocabulary of primary school children in the conditions of mountain school*. *Mountain school of the Ukrainian Carpathians*, 18: 171–174. (in Ukr.).

References

1. Hrynevych, L., Elkin, O. et al. (2016). In M. Hryshchenko (Ed.). *New Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform*. Retrieved 01/05/2020, from

LYTVYENKO Yana,

PhD in Philology, Lecturer of Pedagogy, Special Education and Management Department, Municipal institution "Sumy regional institute of postgraduate pedagogical education"

DIALECT TEXTS AS EDUCATIONAL RESOURCE AT UKRAINIAN LESSONS

Summary. Introduction. The presence of the requirements of modern society to the secondary school graduate determines the modernization of education, in particular its content. One of the current principles of studying the Ukrainian language today is a text-centric approach. The essence of text-centrism is to use texts as illustrative material in the study of language topics. In the

texts selection, teachers prefer artistic samples. But dialect texts - records of living folk speech can also be used as a learning resource.

The purpose of the article is to prove the expediency of using dialect texts as an educational resource in Ukrainian language lessons; to publish some examples of living folk speech, recorded by the author in East Polesian

dialects, which can be used in the teaching and education of high school students.

The following methods were used in the study: analysis, synthesis, abstraction, analogy, generalization, as well as the method of continuous sampling.

The main results of the study. Complex tasks, made on a text basis, allow developing not only language and speech knowledge and skills of students, but also the ability to formulate their own statements, as well as to satisfy the cognitive interests of students. Dialect texts contain rich linguistic material, so their use allows you to master the language at all levels of the language system. Acquaintance with samples of folk speeches promotes the prestige of proficiency in the Ukrainian language. Through dialect texts, students get acquainted with the world picture of Ukrainians, their customs, traditions, spiritual and material culture, folk life. All this forms the ethnic consciousness of high school students.

Originality. The article raises the issue of the use of dialect texts in the study of the Ukrainian language for the first time and publishes samples of dialect discourse recorded in East Polesian dialects.

Conclusions and author's specific suggestions. The use of dialect texts contributes to the development of language and speech competence of students, as well as general cultural and national education of high school students. The didactic and information potential of dialect texts is very large, so they can be used in the study of other subjects (Ukrainian literature, history of Ukraine, biology, geography, etc.).

Keywords: *language education; high school students; text-centric approach; educational resource; text; dialect text; teaching the Ukrainian language; ethnic identity.*

*Одержано редакцією 24.04.2020
Прийнято до публікації 16.05.2020*